

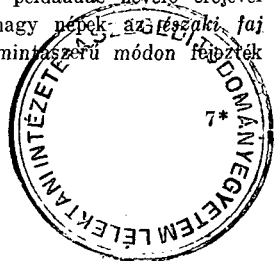
Fejtegetéseinek, hasztalanul tagadott historikus módszerrel megírt történeti áttekintésének eredményeit végül abban foglalja össze, hogy a német népművelési mozgalmakat most már a világháború és a forradalmak tanulmányai után csupán a népiségre való törekvés táplálhatja egészségesen és virágoztathatja föl.

Függeléként a német népművelési mozgalmaknak egy századévre kiterjedő, igen bő és jó áttekintésű kronológiája, továbbá a német népművelési törekvések említett nagyjelentőségű és korszakalkotó munkásságú hősről; Robert von Erdberg-ről szóló kitűnő élet- és jellemrajz egészíti ki Werner Picht értékes és gondolatokban rendkívül gazdag könyvét, melynek olvasását a magyar népművelés barátainak is melegen ajánljuk. *Gyulai Agost.*

Altsprachliche Bildung im Neuaufbau der deutschen Schule. (Sondergabe des Deutschen Gymnasialvereins an seine Mitglieder.) Leipzig—Berlin, 1937. Teubner. 52 l.

A német középiskolai reform alapvonásaiban készen áll: a birodalmi nevelésügyi miniszter rendelete a világháború óta rendkívül megszorodott iskolatípusok helyébe egy egységes középiskolát állít (angollal és latinnal); emellett azonban olyan városokban, ahol több iskola is van, a gimnázium felállítását, illetőleg további fenntartását is engedélyezi. Mi lehet és mi legyen a humanisztikus gimnázium nevelői feladata és célkitűzése az új állam embereszményeinek szolgálatában? — erre felel a klasszikus gimnázium barátainak szövetsége által kiadott füzet.

A mű egyes tanulmányainak szerzői valamennyien tisztában vannak avval, hogy a gimnázium létének elismerését nem a „műveltség“ vagy a „humánus“ absztrakt eszméinek köszönheti. A humanitást, ha itt még beszélni lehet róla, csak a „népiség teréhez“ való kötöttsége igazolhatja. Ezért a németiség számára ma nem a hellenizmus korának kulturális értelemben vett humanitás-eszménye jelentős. A németiség ma a klasszikus görögséghez és a köztársaság korabeli Rómához fordul, ahol a humanitás mint a tisztán megőrzött biológiai erők, azaz mint az arisztokrácia jellembeli tulajdonságainak, derekasságának foglalatja szemlélhető. Ebből közvetlenül következik a humanisztikus tanulmányok jelentősége: Róma és a görögség tanúságtétel a mai német ember számára, aki az ő példájukban az északi világ megnyilvánulásaira ismerhet abban a korban, amelyben a germánok élete még a kódos mult homályába vész. „A korai görögség és a korai Róma az élet legtöbb megnyilvánulásában, de különösen ama felfogásra vonatkozólag, hogy mit tekintettek ők mintaszerű emberségnek, mint a germán világ megfelelő példái foghatók fel... A késői Hellas és Róma pedig megint csak szemléltető oktatást nyújt a faj- és átörökléshigiéniére vonatkozólag, amelynél jobbat népünk preventív nevelését illetőleg eme szakok képviselői nem is kívánhatnak“ (2. l.). A klasszikus népek tehát a példaadás nevelő erejével hatnak, mert „az indogermán családhoz tartozó nagy népek az északi faj lelkületének egyes értékeit különösen meggyőző és mintaszerű módon fejtették ki“ (9. l.).

Érthető tehát, hogy a munka szerzői az antik világból mindenekelőtt azt keresik, ami saját népük számára okulást jelent (16. l.). Emaz új szempont pedig a tudomány számára is új problémákat, új perspektívát tár fel, és ez az újfajta beállítottság azt célozza, hogy a tudomány a német nép javára és hasznára legyen kiaknázzható (18. l.). A klasszikus nyelvek tanítását — pusztán nyelvi szempontból is — elsősorban az anyanyelvet öntudatosító, a kifejezést fegyelmező hatása igazolja (24. skv. l.). És a homerosi eposzoknak mi a tanulságuk? „A Földközi-tenger medencéjének északi vérről való felfrissítése és indogermánna tétele (*Vernordung und Indogermanisierung*) világtörténetet átalakító követelményeivel az Ilias és Odysseia felejtethetel képeiben mindig újra átélhető“ (27. l.).

Ebből a szellemből igazolja tehát a mai németiség az antik világ szellemi hagyatékának a maga számára való időszerűségét. Végül a füzet befejező tanulmánya (*Höhere Schule und Berufswahl*) vagy negyven évre visszamenő statisztikák segítségével mutatja ki, hogy az egyetemi végzettséget kívánó pályákra készülő ifjúságnak legáltalánosabb és legsikeresebb előkészítő iskolája mindig a gimnázium volt.

Faragó László.

Georges Weill: Histoire de l'idée laïque en France au XIXe siècle. Paris. Librairie Félix Alcan.

A szerző világosan és áttekinthetően ismerteti a laikus eszme térhódítását XVIII. Lajos trónralépésétől 1905-ig, az egyház és az állam szétválasztásának törvénybeiktatásáig. A könyv természetesen az egymást felváltó kormányformák szerint tagozódik. Az egyes korszakok tárgyalása mindig kétös: a politikai történetet követi a szellemi mozgalmak elemzése.

A laicizmus hívei a XIX. század folyamán pártállásuk és világnézetük sokfélesége ellenére (gallikán színezetű katolikusok, protestánsok, deisták, szabadgondolkodók) megegyeznek bizonyos alapelvekben. 1. Küzdenek a papság politikai befolyása ellen. 2. Ki akarják venni az ifjúság nevelését az egyház kezéből, mert a felekezeti iskolák véleményük szerint megbontják a nemzet egységét. A modern Franciaország ugyanis a forradalmi eszmék alapján áll. Az egyház ezeket az eszméket elítéli, a történelmi eseményeket a maga szempontjából átértékeli és ezáltal a nemzet ifjúságát két világnézeti táborra osztja. A laicizmus tehát biztosítani óhajtja az állam kizárólagos jogait a politikában és a közoktatásban, mégpedig a mérsékeltbb irány konkordátum, a szélsőséges irány az egyház és az állam szétválasztása által.

XVIII. Lajos és még inkább X. Károly uralkodása alatt az egyház tekintélyes befolyásra tett szert, de tanügyi kérdésekben mégsem tudta ezt érvényesíteni. 1830-ban a Pögnac-kormány az ultramontánizmus került volna uralomra, ekkor azonban kitört a júliusi forradalom. A restauráció gondolkodói általában nem voltak vallásellenesek, de kedveztek a laicizmusnak. Victor Cousin, az eklektikus iskola feje, a vallást és a filozófiát két testvérnek tekintette; a vallás az igazságot jelképes formában teszi a tömegek számára érthetővé, a filozófia pedig kifejti az igazságokat a jelképekből.